Görevsizlik Sonrası Arabuluculuk

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm	22.07.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2023/76842	Anayasa 17, Anayasa 40, HMK 20, TTK 5/A, 6325 s.K. 18/A, 6216 s.K. 50

ÖZET

Haber nedeniyle açılan manevi tazminat davası görevsizlikle asliye ticarete gönderildi; tutanak dosya gönderilmeden alınmıştı. Mahkeme arabuluculuğun ilk dava tarihinden önce yapılmadığını belirterek davayı reddetti. AYM etkili başvuru ihlali, yeniden yargılama ve 50.000 TL tazminata hükmetti.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/gorevsizlikten-sonra-arabuluculuk-dava-sarti-aym-2023-76842/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

Karar Tipi: Bireysel Başvuru — Başvuru No: 2023/76842 — Karar Tarihi: 22/7/2026 — Karar Veren Birim: Birinci Bölüm — Sonuç: Esas (İhlal)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ BİRİNCİ BÖLÜM KARAR

(Başvuru Numarası: 2023/76842)

Karar Tarihi: 22/7/2026

[Heyet, raportör, başvurucu ve vekil bilgileri derlemeye alınmamıştır. Başvurucu şirketin sahibi olduğu gazetenin adı "[başvurucunun gazetesi]" olarak; atıf yapılan önceki başvuruların başvurucu adları "[önceki bir başvuru]" olarak gösterilmiştir.]

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan bir haberin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasıyla açılan manevi tazminat davasının usulden reddedilmesi nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/8/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu tüzel kişi [başvurucunun gazetesi]nin (gazete) sahibidir.

6. Sabah gazetesinin sabah.com.tr isimli internet haber sitesinde 12/9/2015 tarihinde "Terörün [başvurucunun gazetesi]'ne AA'dan sert yalanlama" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Bahsi geçen haberde kullanılan ifadeler şöyledir:

"Anadolu Ajansı (AA), sık sık iftira, çarpıtma ve yalan haberleriyle gündeme gelen [başvurucunun gazetesi]nde yer alan bir haberi sert ifadelerle yalanladı. 'Terör [başvurucunun gazetesi]ne cevap' başlıklı açıklamada, gazete için 'gazetecilik saikiyle hareket etmek yerine, ideolojik saplantı içinde sürekli sağa sola çamur atan bu zihniyet' ifadesi kullanıldı. AA'dan yapılan açıklamada özetle şöyle denildi: [başvurucunun gazetesi]nin web sitesinde bugün (dün) yayımlanan ve bazı haber sitelerinde de kullanılan 'Anadolu Ajansı'nda IŞİD sorusu' başlıklı haberde geçen iddialar tamamen gerçek dışıdır. Haberin içeriğindeki 'IŞİD'i eleştiren adaylar sınavı kazanma şansını kaybettikleri gibi üzerine de azar işittiler' ifadesi, AA'nın kamuoyundaki imajını zedeleme amacı taşıyan kötü niyetli ve kasıtlı bir çarpıtmadan ibarettir. Kin ve nefret dili tüm kamuoyunca bilinen ve kurulduğu günden bu yana gazetecilik saikiyle hareket etmek yerine, ideolojik saplantı içinde sürekli sağa sola çamur atan bu zihniyetin 'özgür basın' söylemini kullanması da ayrıca çok ironiktir. AA'nın, [başvurucunun gazetesi] gibi işi sadece yalan haber ve iftira üretmek olan sözde gazetelerden habercilik adına öğreneceği hiçbir şey bulunmamaktadır. Anadolu Ajansı, terörün ve tüm terör örgütlerinin karşısındadır."

7. Mezkûr haberin kişilik haklarına saldırdığını ve itibarını zedelediğini ileri süren başvurucu, haberin basın özgürlüğünün sınırlarını aştığı iddiasıyla Sabah gazetesinin sahibi olan Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş. aleyhine Asliye Hukuk Mahkemesinde 20.000 TL manevi tazminat davası açmıştır.

8. İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi; somut olayda haberin herhangi bir suç isnadı içermediği, güncel görünür gerçekliğe, ölçülülük kriterlerine uygun olup gazetecilik faaliyeti kapsamında kaldığı ve kamuyu bilgilendirme niteliği taşıdığı kanaatine vararak davanın reddine karar vermiştir. İlk derece mahkemesi kararının istinaf edilmesi üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi, her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile kanunda sayılan işlerden kaynaklanan davaların ticari dava olduğu ve bu davalarda görevli mahkeme; ticaret mahkemeleri olduğu için ilk derece mahkemesinin kararını kaldırmış, davaya bakmakla görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine Asliye Hukuk Mahkemesi, istinaf mahkemesinin kararına uygun şekilde dava dilekçesinin

görev yönünden usulden reddine karar vermiştir. Tarafların kararı istinaf etmemesi üzerine ilk derece mahkemesinin görevsizlik kararının 1/11/2022 tarihinde kesinleştiği anlaşılmıştır.

9. Görevsizlik kararının kesinleşmesini takiben dava dosyası, başvurucunun 8/11/2022 tarihli dilekçesinde "... görevsizlik kararı akabinde tarafımızca arabuluculuk başvurusu da yapılmış ancak anlaşma sağlanamamıştır. Tüm bu nedenlerle dosyanın görevli mahkeme olan İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesine gönderilmesini arz ve talep ederiz." şeklinde açıkça belirttiği talebi doğrultusunda Asliye Ticaret Mahkemesine gönderilmiştir. Dilekçenin ekinde mevcut 2/11/2022 tarihinde tanzim edilen tutanaktan, ihtilafın tarafları arasında, ara buluculuk sürecinin 5/10/2022 tarihinde başlayıp 2/11/2022 tarihinde sona erdiği ve tarafların anlaşamadığı tespit edilmiştir.

10. Buna rağmen, İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi dava tarihini 16/11/2022 olarak tespit ettiği tensip zaptının 5 no.lu ara kararında, başvurucunun dava tarihinden önceki tarihli ara buluculuk tutanağını ibraz etmesi için başvurucuya iki haftalık kesin süre vermiştir. İlerleyen süreçte ise davacının kendisine verilen kesin süre içerisinde dava şartı olan ara buluculuk tutanağını mahkemeye sunmadığı için, bu halde Kanun'da dava şartı yokluğu sebebiyle davanın usulden reddine karar verilmesi emredici olarak düzenlendiğinden, söz konusu eksikliğin sonradan giderilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmış, dava şartı yokluğundan davanın 21/3/2023 tarihinde usulden reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi, İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesinin kararının kanuna uygun olduğunu değerlendirerek istinaf talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir. İstinaf kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda davanın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davası olması sebebiyle ticari dava olduğu, davanın açıldığı 29.12.2020 tarihinde 6102 sayılı kanunun 5/A maddesinin yürürlükte olduğu anlaşılmıştır. Dayandığı kriter hangisi olursa olsun uyuşmazlık ticari davaya vücut vermekteyse ve talep bir miktar paradan oluşan alacağın ödenmesi veya tazminata yönelikse, dava açılmadan önce arabulucuya gidilmesi, dava şartı arabuluculuk kapsamında zorunludur. Bu anlamda arabulucuya başvurulmuş olması, usuli yönden bir dava şartıdır. İlk derece mahkemesince dava şartı yokluğu sebebiyle davanın usulden reddine karar verilmesinde kanuna aykırı bir yön bulunmamaktadır. Davacının istinafta ileri sürdüğü arabuluculuk kararı dava açıldıktan sonra temin edildiği anlaşılmıştır.

7155 sayılı Yasa ile değişik 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesinde arabuluculuğa başvurulmadan dava açılması halinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verileceği düzenlenmiş olup, görevsizlik kararı üzerine davaya görevli mahkemede bakılan dava yeni bir dava olmayıp önceki davanın devamı niteliğinde olduğundan ve aksi yönde istisnai nitelikte bir hüküm de bulunmadığından mahkemece görevsiz mahkemede açılan davadan önce arabuluculuğa başvurulmadığından bahisle davanın dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine dair verilen karar usul, yasa ve dosya kapsamına uygundur (Yargıtay 6. Hukuk Dairesi 2023/526 E- 2023/583 K)."

12. Nihai karar, başvurucuya 17/7/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat

13. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Görevin belirlenmesi ve niteliği" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindendir."

14. 6100 sayılı Kanun'un "Görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler" başlıklı 20. maddesi şu şekildedir:

"Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, ... süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde dava açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir.

Dosya kendisine gönderilen mahkeme, kendiliğinden taraflara davetiye gönderir."

15. 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Ticari davalar, çekişmesiz yargı işleri ve delilleri" başlığı altında düzenlenen 4. maddesinin ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

"Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın; a) Bu Kanunda, ... öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır. Ancak, herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır.

(Değişik: 28/2/2018-7101/61 md.) Ticari davalarda da deliller ile bunların sunulması 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine tabidir; miktar veya değeri bir milyon Türk lirasını geçmeyen ticari davalarda basit yargılama usulü uygulanır. (Ek cümle: 28/3/2023-7445/30 md.) Bu fıkrada belirtilen parasal sınır, 6100 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasına göre artırılır."

16. 6102 sayılı Kanun'un "Ticari davalar ve çekişmesiz yargı işlerinin görüleceği mahkemeler" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir. ...

(Değişik: 26/6/2012-6335/2 md.) Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olup, bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır.

(Değişik: 26/6/2012-6335/2 md.) Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; asliye hukuk mahkemesi, davaya devam eder."

17. 6102 sayılı Kanun'un -7155 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 6/12/2018 tarihinde 6102 sayılı Kanun'a eklenen- "Dava şartı olarak arabuluculuk" başlıklı 5/A. maddesinin ilgili kısmı ise şöyledir:

"Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır."

18. 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun -7155 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle 6/12/2018 tarihinde 6325 sayılı Kanun'a eklenen- "Dava Şartı Olarak Arabuluculuk" başlıklı 18/A maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları aşağıdaki gibidir:

"(1) İlgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiş ise arabuluculuk sürecine aşağıdaki hükümler uygulanır.

(2) Davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır. Bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde mahkemece davacıya, son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunulması gerektiği, aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarını içeren davetiye gönderilir. İhtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe çıkarılmaksızın davanın usulden reddine karar verilir. Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir."

B. Yargı Kararları

19. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2025/1175 Esas, 2025/6168 Karar sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, zayi olduğu ileri sürülen bonoya dayalı olarak yapılan ilamsız icra takibine vaki itirazın iptali istemine ilişkin olup, ilk olarak Adana 16. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2022/487 E., 2023/83 K. sayılı kararıyla uyuşmazlığın çözümünde Adana Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görevli olduğu gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiş, kararın istinaf edilmemesi üzerine hüküm 03.05.2023 tarihinde kesinleşmiş, davacı vekilinin dosyanın görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesi talebi üzerine 09.05.2023 tarihinde dosyanın görevli mahkemeye tevzisi yapılmış; Adana 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin 2023/246 E., 2024/184 K. sayılı kararıyla yukarıda yazılı şekilde dava şartı olan arabuluculuğa başvurulmadan dava açıldığı ve bu eksikliğin sonradan tamamlanamayacağı gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiş, kararın davacı vekilince istinaf edilmesi üzerine inceleyen Adana Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesince de İlk Derece Mahkemesi kararı yerinde görülerek davacı vekilinin istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

HMK'nın 115/1 hükmünde dava şartlarının mevcut olup olmadığı hususunun yargılamanın her aşamasında mahkemece kendiğilinden araştırılması gerektiği belirtilmiş, anılan Kanun'un 114. maddesinin 1. fıkrasında dava şartları sayılmış, aynı Yasa maddesinin 2. fıkrasında ise diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir.

6102 sayılı TTK'nın 5/A maddesi ile getirilen düzenlemede, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması bir dava şartı olarak kabul edilmiştir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun (6325 sayılı Kanun) 18/A maddesine göre, ilgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olmasının dava şartı olarak kabul edilmiş olması durumunda, davacının arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılmadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorunda olduğu, bu zorunluluğa uyulmaması halinde, mahkemece davacıya son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunması aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarını içeren davetiyenin gönderilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Yine mahkemece gönderilen ihtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe çıkarılmaksızın mahkemece davanın usulden reddine karar verilmesi, ayrıca arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması halinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Dava açılmadan önce arabulucuya hiç başvurulmamış olması dava şartı yokluğu sebebiyle davanın reddini gerektiren bir husus olup, arabulucuya başvurulmuş olmakla birlikte anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslının veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğinin mahkemece verilen kesin süre içerisinde sunulmamış olması ise davanın usulden reddi yaptırımına bağlanmıştır.

Bununla birlikte, dava genel görevli Asliye Hukuk Mahkemesine açılmakla mahkemece uyuşmazlığın ticari dava olarak nitelendirilmesi halinde dosyanın görevli Asliye Ticaret Mahkemesine intikalinden önce arabuluculuk dava şartının tamamlanması mümkündür.

Ne var ki, eldeki dosyanın 09.05.2023 tarihinde Asliye Ticaret Mahkemesine intikal ettiği, dava şartı arabuluculuk sürecinin tamamlanması sonucu düzenlenen anlaşamama son tutanağının ise 25.05.2023 tarihli olduğu görülmektedir. Bu durumda mahkemece arabuluculuk sürecinin dosyanın görevli mahkemeye intikalinden önce tamamlanmadığı gerekçesiyle davanın usulden reddi gerekirken, dava tarihi olan 16.12.2022 tarihinden önce arabuluculuğa başvurulmadığı yönündeki gerekçe yerinde değil ise de, sonucu itibarıyla doğru olan karardaki bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden ..."

20. Yine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2024/3454 Esas, 2025/1836 Karar sayılı kararında aşağıdaki şekilde değerlendirme yapılmıştır:

"Dava, limited şirket pay devrine ilişkin sözleşmenin gereği olan bedelin eksik ödendiği iddiasıyla bu bedelin ve sözleşmedeki cezai şartın davalıdan tahsili istemine ilişkin olup, ilk olarak Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2023/30 E., 2023/15 K. sayılı kararıyla uyuşmazlığın çözümünde

Ankara Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görevli olduğu gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiş, kararı istinaf edilmesi üzerine inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesi'nin 2023/718 E., 2023/1064 K. sayılı kararıyla davanın ticari dava olarak nitelendirilmesi yerindeyse de uyuşmazlığın çözümünde şirket merkezi olan Niğde Asliye Hukuk Mahkemesinin (Asliye Ticaret Mahkemesi sıfatıyla) kesin yetkili olduğu gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve dosyanın görevli ve yetkili Niğde Asliye Hukuk Mahkemeleri tevzi bürosuna gönderilmesine karar verilmiş; nihayet Niğde 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin (Asliye Ticaret Mahkemesi sıfatıyla) 2023/286 E., 2024/5 K. sayılı kararıyla yukarıda yazılı şekilde dava şartı olan arabuluculuğa başvurulmadan dava açıldığı ve bu eksikliğin sonradan tamamlanamayacağı gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiş, kararı davacı vekilince istinaf edilmesi üzerine inceleyen Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesince de İlk Derece Mahkemesi kararı yerinde görülerek davacı vekilinin istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 115/1 hükmünde dava şartlarının mevcut olup olmadığı hususunun yargılamanın her aşamasında mahkemece kendiğilinden araştırılması gerektiği belirtilmiş, anılan Kanunun 114. maddesinin 1. fıkrasında dava şartları sayılmış, aynı Yasa maddesinin 2. fıkrasında ise diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun(6102 sayılı TTK) 5/A maddesi ile getirilen düzenlemede, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması bir dava şartı olarak kabul edilmiştir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun(6325 sayılı Kanun) 18/A maddesine göre, ilgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olmasının dava şartı olarak kabul edilmiş olması durumunda, davacının arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılmadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorunda olduğu, bu zorunluluğa uyulmaması halinde, mahkemece davacıya son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunması aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarını içeren davetiyenin gönderilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Yine mahkemece gönderilen ihtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe çıkarılmaksızın mahkemece davanın usulden reddine karar verilmesi, ayrıca arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması halinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Dava açılmadan önce arabulucuya hiç başvurulmamış olması dava şartı yokluğu sebebiyle davanın reddini gerektiren bir husus olup, arabulucuya başvurulmuş olmakla birlikte anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslının veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğinin mahkemece verilen kesin süre içerisinde sunulmamış olması ise davanın usulden reddi yaptırımına bağlanmıştır.

Bununla birlikte somut olayda, anılan kanuni düzenlemeler doğrultusunda davacı tarafından, Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2023/30 E., 2023/15 K. sayılı görevsizlik kararı

kesinleşmeyip dosya henüz istinaf aşamasındayken arabulucuya başvurulduğu ve son tutanağın bir örneğinin de görevli ve yetkili Niğde 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne sunulduğu anlaşılmakla, Mahkemece dosyaya sunulu bu tutanağın ilk dava açılmasından önce sunulmadığı gerekçesi ile davanın dava şartı yokluğundan reddine karar verilmesi doğru olmamış ve işin esasına girilip yapılacak inceleme ve değerlendirmenin sonucuna göre bir karar verilmek üzere kararın bozulması gerekmiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 22/7/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu 2/11/2022 tarihli anlaşamama tutanağını süresinde dosyaya sunmasına rağmen ilk derece mahkemesinin dava dilekçesinin usulden reddine karar vermesinin hukuka aykırı olduğunu, söz konusu haberle kişilik haklarına zarar verildiğini, sonuç olarak mahkemenin hukuka aykırı bir şekilde davanın usulden reddine karar verdiğini ve bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini savunmuştur.

23. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade ve basın özgürlüğü ve diğer temel haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu, şeref ve itibarının korunması hakkının yanı sıra adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun şikâyetinin özünde şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlali iddiası olduğu değerlendirilmiştir.

25. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

26. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

28. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir ([önceki bir başvuru] [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; [önceki bir başvuru] [1. B.], B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

29. Şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının bulunması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolların aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yollara başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir ([önceki bir başvuru] [2. B.], B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

b. Somut Olayın Değerlendirilmesi

30. Başvurucu, itibarına zarar verici nitelikte haber yapıldığı iddiasıyla kişilik haklarına verilen zararın tazmini amacıyla manevi tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesinin davanın reddine dair kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulmasının ardından manevi tazminat isteminin görevsizlik sebebiyle usulden reddine karar verilmiş, taraflarca istinaf edilmeyen bu karar kesinleşmiştir. Görevsizlik kararı doğrultusunda dava dosyasının henüz Asliye Ticaret Mahkemesine gönderilmesinden önce ara buluculuk anlaşamama tutanağının tanzim edildiği görülmektedir (bkz. § 9). Buna karşın, Asliye Ticaret Mahkemesi ara buluculuk dava şartının dava tarihinden önce yerine getirilmesi gerektiği gerekçesi ile davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine karar vermiştir.

31. Somut olayda davaya bakan mahkemelerin uyuşmazlığın esası ile ilgili bir karar vermeksizin usulden davanın reddine karar verdikleri görülmektedir. Bir yargılamaya son veren karara nihai karar denir. Nihai kararla hâkim artık davadan elini çeker. Görevsizlik kararı ile dava şartı yokluğundan davanın reddi kararları da bu bağlamda usule ilişkin nihai kararlardır. Öte yandan uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmediğinden taraflar arasındaki uyuşmazlık henüz çözümlenmemiştir.

32. Bir mahkemenin görevsizlik kararı vermesi üzerine dosyanın görevli mahkemeye gönderilebilmesi ve davaya devam edilebilmesi için taraflardan birinin görevsizlik kararının kesinleşmesinden itibaren iki hafta içinde görevsizlik kararı veren mahkemeye başvurması gerekir (bkz. §14). Artık görevli mahkemede görülmeye başlanan dava yeni bir dava olmayıp görevsiz mahkemede açılan davanın devamı niteliğindedir.

33. Eldeki somut olayda uyuşmazlığın temelinde ise Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde dava açan başvurucunun dava dilekçesinin görevsizlik sebebiyle usulden reddedilmesi ve görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olduğunun tespitinin ardından ticari davalarda zorunlu dava şartı niteliğini haiz ara buluculuğa başvuruyu yeni bir dava açmasına gerek kalmaksızın tamamlayıp tamamlayamayacağı sorusu bulunmaktadır.

34. Yargıtayın konuya ilişkin kararlarına bakıldığında (bkz. §§ 19-20) ara buluculuk sürecinin dava dosyasının görevli mahkemeye intikalinden önce tamamlanması hâlinde artık görevli mahkemenin başkaca bir usuli eksiklik tespit edilmediği sürece davanın esası yönünden değerlendirme yapması gerektiği yönünde yerleşik uygulaması olduğu görülmektedir. Gerçekten de aksi yönde bir yorumun usul ekonomisine aykırılık teşkil edeceği gibi kanunun katı yorumlanması sonucunda kişilerin etkili başvuru hakkına da ölçüsüz bir müdahale teşkil edeceğinin kabulü gerekmektedir.

35. Yukarıda açıklananlar ışığında, başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gereklidir.

VI. GİDERİM

36. Başvurucu ihlalin tespiti, hak ihlalinin giderilmesi ve uygun bir tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [önceki bir başvuru] [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [önceki bir başvuru] [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [önceki bir başvuru] [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2022/716, K.2023/199) GÖNDERİLMESİNE,

Ç. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 2.220,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 42.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/7/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.